

**«Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ
ΠΑΣ ΕΙΣ ΑΥΤΗΝ ΒΙΑΖΕΤΑΙ»**

Ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ Λκ. 16,16

**ΥΠΟ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗ**

«Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΖΕΤΑΙ ΚΑΙ ΠΑΣ ΕΙΣ ΑΥΤΗΝ ΒΙΑΖΕΤΑΙ»

Ἑρμηνευτικὴ προσέγγιση τοῦ Λκ. 16,16

ΥΠΟ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΔΕΣΠΟΤΗ, Δρος Θ.,

Ὑποψηφίου Ὑφηγητοῦ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βόννης

Τί σημασία θὰ μπορούσε νὰ ἔχει τὸ μήνυμα ἡ *Βασιλεία τοῦ Θεοῦ* εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται σ' ἓνα χῶρο καὶ σ' ἓνα χρόνο, ὁ ὁποῖος λίγα χρόνια πρὶν, ὄχι παραπάνω ἀπὸ δέκα, εἶχε ζήσει τὴν καταστροφή τῆς Παλαιστίνης καὶ τοῦ Ναοῦ ἀπὸ τὸ Βεσπασιανὸ καὶ τὸν Τίτο¹; Πῶς ἐννοεῖ ὁ Λουκᾶς τὸ βιάζεσθαι σ' ἓνα κόσμον ποὺ συνέχιζε νὰ αὐτοϊκανοποιεῖται μὲ τὴν αἰσθησι τῆς εἰρήνης ποὺ μπορούσαν νὰ ἐπιβάλλουν τὰ ὄπλα τοῦ Καίσαρα; Στὶς συνθήκες αὐτὲς συντάσσει ὁ Λουκᾶς τὸ Εὐαγγέλιό του, ἓνα Εὐαγγέλιο, ὅπου κυριαρχεῖ τὸ μήνυμα τῆς εἰρήνης καὶ τῆς καταλλαγῆς στὸν ἀπόηχο τῆς καταστροφῆς τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ στὴ σκιά τῆς ἐξουσίας ἐνὸς Καίσαρα, τοῦ Δομιτιανοῦ (79-96), ὁ ὁποῖος εἶχε ἀπλώσει τὶς ἀπληστες καὶ

1. Ἀποδεχόμεστε στὴν παρούσα ἐργασία τὴν παραδοσιακὴ χρονολόγησι τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Λουκᾶ στοὺς χρόνους μετὰ τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἔχουν ἐπιχειρηθεῖ καὶ ἄλλες προσπάθειες χρονολογήσεως τοῦ κατὰ Λουκᾶν, προκειμένου νὰ τοποθετηθεῖ ἡ συγγραφὴ του πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ Παύλου (μαρτύριο στη Ρώμη 62-64 μ.Χ.) (βλ. λ.χ. B. Reicke, *The roots of the synoptic gospels*, ἐκδ. Fortress, Philadelphia 1986, 180). Ὅμως, τουλάχιστον στὴ μορφή μὲ τὴν ὁποία μᾶς παραδίδεται τὸ διπλὸ ἔργο τοῦ Λουκᾶ δὲν μπορεῖ νὰ χρονολογηθεῖ σὲ προγενέστερους ἀπὸ τὸ 70 μ.Χ. χρόνους, δεδομένου ὅτι ὁ Λουκᾶ φαίνεται νὰ γνωρίζει μὲ τόσες λεπτομέρειες τὴν καταστροφή τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὥστε νὰ διορθῶναι καὶ τὸ Μάκ. 13,14-20. Ἐπίσης τὸ Πράξ. 1,8 μὲ τὴν ἀναφορὰ *ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς* ὑπονοεῖ πιθανὸν τὴν ἱεραποστολικὴ δράσι τοῦ Παύλου ἀκόμη καὶ στὴν Ἰσπανία καὶ τὰ Πράξ. 20,25 38 21,13 προϋποθέτουν τὸν θάνατον τοῦ Παύλου.

βίαιες διαθέσεις του ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν καὶ τῆς πίστεως τους, τῆς *religio illicita*, προκειμένου νὰ διασφαλίσει μία ἀπατηλὴ ἐπίφαση θρησκευτικῆς εἰρήνης.

Ὁ Λουκᾶς εὐρισκόμενος στὸ συγκεκριμένο περιβάλλον καὶ ἀπευθυνόμενος πιθανότατα σὲ χριστιανικοὺς κύκλους τῆς Ρώμης ἀποπειρᾶται στὸ Λκ. 16,16 νὰ συμπυκνώσει μὲ μοναδικὸ τρόπο τὸ μήνυμα τοῦ Εὐαγγελίου του. Κανένα ἄλλο κείμενο δὲν κατέχει τόσο κομβικὴ θέση καὶ δὲ συμπυκνώνει μὲ καλύτερο τρόπο τὸ διπλὸ ἔργο τοῦ Λουκᾶ ὅσο ἡ διατύπωση τοῦ Λκ. 16,16:

Ὁ Νόμος καὶ οἱ Προφῆται ἕως Ἰωάννου· ἀπὸ τότε ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται.

Ὅσο ὅμως μεγάλη εἶναι ἡ σημασία του γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου, τόσο δύσκολη εἶναι καὶ ἡ κατανόησή του. Τοῦτο εἶναι φυσιο-λογικό, ἀφοῦ ὁ στίχος αὐτὸς περιλαμβάνει δύο δυσερμηνεύτα σημεῖα. Ἀφενὸς εἶναι τὸ ἐρώτημα πῶς ἐννοεῖ τὸ *ἀπὸ τότε* ὁ Λουκᾶς. Ἐκλαμβάνει τὴν πρὸ καὶ μετὰ Χριστὸν ἐποχὴ ὡς εὐρισκόμενες σὲ σχέση συνέχειας ἢ ἀσυνέχειας; Ἐπιπλέον ὅμως ὑπάρχει καὶ ἓνας δεύτερος τύπος πού προκαλεῖ σημαντικὰ ἐρωτήματα. Πρόκειται γιὰ τὴ σημασία τοῦ ρήματος *βιάζεται* στὴ συνάφεια τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου. Τὸ *βιάζεται* ἔχει παθητικὴ ἢ ἐνεργητικὴ σημασία; Σημαίνει δηλαδὴ πῶς πρέπει νὰ ἀσκήσει κανεὶς κατὰ κάποιο τρόπο βία, γὰρ νὰ εἰσέλθει στὴ Βασιλεία ἢ ὅτι στὸν ἴδιο ἀσκεῖται κάποια δύναμη, προκειμένου νὰ οἰκιωθεῖ τὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας; Στὸ ἐρώτημα αὐτὸ ἔχουν διατυπωθεῖ ποικίλες ἐκδοχές, οἱ ὁποῖες ἐκτείνονται ἀπὸ τὴν ἐννοια τῆς μοναχικῆς ἀσκήσεως μέχρι τὴ βία πού ἀσκοῦν οἱ ἀντίθεες δυνάμεις ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας. Στὴ συγκεκριμένη πραγματεία θὰ ἐστιάσω τὴν προσοχή μου στὴν ἐρμηνεία τοῦ στίχου αὐτοῦ καὶ ἐν συνεχείᾳ θὰ προεκτείνω τὸν προβληματισμό μου στὸ θέμα τῆς βίας γενικότερα στὸν Λουκᾶ.

Πρὶν ὅμως ἐκθέσουμε ὁτιδήποτε, εἶναι ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίσουμε ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐπρόκειτο μὲ τὸ Εὐαγγέλιό του ὄχι μόνον νὰ ἐκθέσει ἀναλυτικὰ καὶ ἐπακριβῶς τὴν ἀσφάλειαν (Λκ. 1,2), τὴν ἱστορικὴ ἀκρίβεια τῶν λόγων τῆς χριστιανικῆς κατηχήσεως, ἀλλὰ καὶ νὰ στηρίξει τὴν ἀντίληψη ὅτι ἡ νέα θρησκεία δὲν εἶναι κατάλυση τῆς παλαιᾶς, ἀλλὰ ὁλοκλήρωση καὶ ἐκπλήρωση τῶν προφητειῶν καὶ τῶν ἀναμονῶν ὅλων τῶν δικαίων τῆς πρὸ Χριστοῦ ἐποχῆς. Δὲν πρέπει στὴ συνάφεια αὕτη νὰ ξεχνοῦμε τὸ γεγονός, ὅτι ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἦταν ἀρχικὰ στὰ μάτια τῆς ρωμαϊκῆς ἐξουσίας μία ἰουδαϊκὴ αἵρεση (Πρξ. 24,14) καὶ ὁ Λουκᾶς ἔπρεπε νὰ ἀποδείξει ἐναντι τῶν ρωμαίων ἀρχόντων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰουδαίων τῆς διασπορᾶς, καθὼς καὶ τῶν οἰωνδήποτε προσηλύτων στὴ νέα πίστη, τὴν ὀρθοδοξία τῆς αἵρεσης αὐτῆς.

Γι' αὐτὸ θίγεται ἔντονα στὸ ὑπὸ ἐξέταση χωρίο καταρχὴν τὸ περὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἐρώτημα μὲ τὴν ἀναφορὰ τοῦ Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν. Ἡ ἀναφορὰ αὐτὴ συνδέει ἄμεσα τὸ συγκεκριμένο στίχο μὲ τὴν ἀκολουθοῦσα παραβολὴ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου, ἀφοῦ τὸ ζεῦγος *Μωϋσῆς (Νόμος) καὶ προφήται* ἐπαναλαμβάνεται στὸ τέλος τῆς παραβολῆς αὐτῆς (στ. 16,29-31). Ὁ Λουκᾶς ἐννοεῖ στὸν στ. 16,16 τοὺς Προφῆτες τόσο ὡς πρόσωπα, στὰ ὁποῖα συγκαταλέγεται καὶ ὁ Ἰωάννης (1,76. 7,26-28), ὅσο καὶ ὡς συγγράμματα, τὰ ὁποῖα, μαζί μὲ τὴν *Τορὰ* (Νόμος), συναπαρτίζουν μία φιλολογικὴ ἐνότητα, δηλαδὴ τὴ Βίβλο τῆς πρώτης Ἐκκλησίας καὶ δὴ τοὺς Ο' ². Ἐκεῖ ποὺ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτο πρόβλημα εἶναι ἡ σημασία τοῦ *ἔως* καὶ τοῦ *ἀπὸ τότε*.

Δὲν εἶναι εὐκόλο νὰ ἀναγνωρίσουμε ἐὰν μὲ τίς φράσεις αὐτὲς ὑπογραμμίζεται ἡ συνέχεια ἢ ἡ ἀσυνέχεια μεταξὺ τοῦ *Νόμου καὶ τῶν Προφητῶν* καὶ τοῦ *εὐαγγελίζεσθαι τὴν Βασιλείαν*. Ἐπὶ παραδείγματι, ὅσον ἀφορᾷ στὸ θέμα τῆς μεταχειρίσεως τοῦ πλούτου, ἐὰν στηριχθοῦμε σὲ ὅσα ἀναφέρονται στὴν παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου (στ. 16,29-31), τότε πρέπει νὰ ἐξαγάγουμε τὸ συμπέρασμα ὅτι στὸν στ. 16 ὑπογραμμίζεται ἡ συνέχεια στὸ θέμα αὐτό, ἐπεὶδὴ ὁ *Μωϋσῆς καὶ οἱ Προφῆται* κηρύσσουν τὴν ἐλεημοσύνη. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν Πρόδρομο (3,10-14). Ἐὰν ὁμοῦς ἀναχθοῦμε σὲ ἄλλες διατυπώσεις τοῦ *Κατὰ Λουκᾶν*, τότε μποροῦμε νὰ ἰσχυρισθοῦμε ὅτι ὁ στ. 16 ἐμφαίνει κάποια ἀσυνέχεια, καθότι ὁ εὐαγγελισμὸς τῆς *Βασιλείας* συχνὰ σημαίνει πλήρη ἀποποίηση τοῦ πλούτου (12,33. 18,22), γεγονός ποὺ ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὴ διδασκαλία τῶν Προφητῶν καὶ τοῦ Ἰωάννου (3,11) περὶ μερικῆς διανομῆς τῶν ὑπαρχόντων. Ὁ Λουκᾶς δὲ φροντίζει νὰ διασαφηνίσει μὲ περαιτέρω διατυπώσεις τὴ φράση αὐτὴ ³, καθότι ὁ ἀναγνώστης ἢ ὁ ἀκροατὴς τοῦ Εὐαγγελίου του μπορεῖ ἀπροβλημάτιστα νὰ ἐννοήσει ἐκ τῶν ὑστέρων τὴ σχέση ἢ ὁποῖα διέπει τίς δύο ἐποχές: εἶναι μία σχέση

2. Ἀντίστοιχη χρῆση τῶν ὄρων βλ. Σιρ. Πρόλ. 1,8ε. Β' Μακκ. 15,9 Δ' Μακκ. 18,10. Μτ. 5,17. 7,12. 22,40. Λκ. 24,44. Ἰω. 1,45. Πράξ. 13,15. 24,14. 28,23. Ρωμ. 3,21, βλ. ἐπίσης *Διαθήκη Λευί* 16,2; Δ' Ἑσδρ. 7,130. Ὅσον ἀφορᾷ στὸν συνδυασμὸ *Μωϋσέα καὶ προφήτας*, βλ. 1QS 1,2ε. 8,15ε. 4Q504. 3,12. Λκ. 16,29. 31. 24,27. Πράξ. 26,22. ξ

3. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι τὸ *μέχρι Ἰωάννου* μπορεῖ σὲ τελικὴ ἀνάλυση νὰ συμπεριλαμβάνει καὶ τίς δύο ἐννοιες σὲ μία ἀκόλουθη ἐρμηνεία. Ὁ Ἰωάννης ἀνήκει στὸν ὥρο τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Βασιλείας, δεδομένου ὅτι προεφήτευσε τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ, ὁμοῦς δὲν ἀνήκει ἀκόμη στὴ Βασιλείαν (P. Böhlmann, *Jesus und der Täufer: Schlüssel zur Theologie und Ethik des Lukas*, [SNTSMS 99], ἐκδ. Cambridge University, Cambridge 1997, 293).

συνέχειας, καθότι ὅπως ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὶς σαφεῖς διατυπώσεις τοῦ Λκ. 24⁴ καὶ τῶν Πράξεων⁵, ὁ Μωϋσῆς, ὁ Νόμος δηλαδή, καὶ οἱ Προφῆται κηρύσσουν Χριστὸ καὶ εἶναι ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὸ ἴδιο ἀκριβῶς Πνεῦμα⁶, τὸ ὁποῖο κάνει ἔκδηλη τὴν παρουσία του ἀπὸ τὸ πρῶτο Κεφάλαιο τοῦ Λουκᾶ (1,16. 17. 32. 41. 47. 67. 80) καὶ τὴν πρώτη στιγμή τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς Βασιλείας (4,11ε). Πέρα ὅμως ἀπὸ σχέση συνέχειας οἱ δυὸ κόσμοι βρίσκονται καὶ σὲ μία ἀκολουθία ἀναμονῆς-ἐκπληρώσεως. Ἐπειδὴ ὁ Λουκᾶς ἀποσκοπεῖ ἀκριβῶς στὸ νὰ καταδείξει ὅτι ἡ παράκληση καὶ ἡ εἰρήνη ποὺ προσδοκοῦσε ὁ εὐσεβὴς ἰσραηλιτικὸς λαός, (προσδοκῶν παράκλησιν τῷ Ἰσραήλ, Λκ. 2,26) βρίσκει σήμερα στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ τὴν ὁλοκλήρωσή της (καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνην Λκ. 2,14. σήμερον πεπλήρωται ἡ γραφή αὕτη ἐν τοῖς ὧσιν ἡμῶν, Λκ. 4,21).

Ἡ ἰδιαιτερότητα ὅμως τῆς νέας ἐποχῆς γίνεται ἐμφανὴς στὸ τρίτο μέρος τοῦ στίχου μὲ τὴ φράση *πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται*. Πρὶν ἀναλύσουμε τὸ *βιάζεται* εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐπιμείνουμε στὸ *πᾶς*. Ὅπως θὰ φανεῖ καὶ κατωτέρω, ἡ κύρια πληροφορία τῆς συγκεκριμένης προτάσεως ἔγκειται στὸ *πᾶς*, καθότι ὁ Λουκᾶς πασχίζει μὲ τὴ δήλωση αὕτη νὰ ἐπισημάνει τὴν παγκοσμιότητα τῆς ἐν Χριστῷ Σωτηρίας. Ὅλοι ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν προηγούμενή τους κατάσταση μποροῦν νὰ ἀπολαύσουν τῆς σωτηρίας, καθότι ὁ ἀναμενόμενος Υἱὸς τοῦ Ἀνθρώπου ἦλθε καὶ στὸ πρόσωπό του βρίσκει τὴν ἀπόλυτη ἐκπλήρωση ὅ,τι περιγράφεται στὸ Δαν. 7,14 (*καὶ ἐδόθη αὐτῷ ἐξουσία, καὶ πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς κατὰ γένη καὶ πᾶσα δόξα αὐτῷ λατρεύουσα*). Αὐτὸ ἀποτυπώνει ἐξἄλλου καὶ ἡ διατύπωση *ἡ βασιλεία τοῦ θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται* (16,16). Στὴ συνάφεια τοῦ κατὰ Λουκᾶν τὸ *πᾶς* τοῦ Λκ. 16,16 σημαίνει ἀκριβῶς ὅ,τι ἐννοεῖται καὶ στὴν προφητεία τοῦ Ἡσαΐα, τὴν ὁποία ὁ Λουκᾶς παραθέτει στὸ Κεφ. 3: τὸ *πᾶς* ἀναφέρεται σὸν κάθε ἄνθρωπο καὶ ὄψεται *πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ* (Λκ. 3,6 ~ Ἡσ. 40,5) ἢ ὅ,τι κατὰ παρόμοιο τρόπο ὑπαινίσσεται ὁ Πέτρος στὴν πρώτη ὁμιλία του, ὅπου ἐπικαλεῖται τὸ Ἰωήλ 3: *ἀλλὰ τοῦτο ἐστὶν τὸ εἰρημένον διὰ τοῦ προφή-*

4. 24,27: καὶ ἀρξάμενος ἀπὸ Μωϋσέως καὶ ἀπὸ πάντων τῶν προφητῶν διερμήνευσεν αὐτοῖς ἐν πάσαις ταῖς γραφαῖς τὰ περὶ ἑαυτοῦ.

5. 28,23: Ταξάμενοι δὲ αὐτῷ ἡμέραν ἦλθον πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν ξενίαν πλείονες, οἷς ἐξετίθετο διαμαρτυρόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ πείθων τε αὐτοὺς περὶ τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ νόμου Μωϋσέως καὶ τῶν προφητῶν ἀπὸ πρῶτῃ ἕως ἑσπέρας.

6. Πράξ. 28,25: Καλῶς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐλάλησεν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πρὸς τοὺς πατέρας ὑμῶν.

του Ἰωήλ, Καὶ ἔσται ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις, λέγει ὁ θεός, ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου ἐπὶ πᾶσαν σάρκα, καὶ προφητεύσουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν καὶ αἱ θυγατέρες ὑμῶν, καὶ οἱ νεανίσκοι ὑμῶν ὁράσεις ὄψονται, καὶ οἱ πρεσβύτεροι ὑμῶν ἐνυπνίοις ἐνυπνιασθήσονται· καὶ γὰρ ἐπὶ τοὺς δούλους μου καὶ ἐπὶ τὰς δούλας μου ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ Πνεύματός μου (Πρ. 2, 17-18).

Τὸ τελευταῖο ἀπόσπασμα προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀφήγηση τοῦ Λουκᾶ σχετικὰ μὲ τὴν Πεντηκοστή, τὴ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ Λουκᾶς προσπαθεῖ νὰ δείξει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι μποροῦν νὰ λάβουν τὴ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ νὰ γίνουν μέλη τῆς Ἐκκλησίας καὶ νὰ σωθοῦν. Πρὶν λίγο εἶχε ἀναφέρει ὁ Λουκᾶς ὅτι Ἰουδαῖοι ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο (ἀπὸ παντός ἔθνος τῶν ὑπὸ τῶν οὐρανῶν, Πράξ 2,5) ἦταν αὐτόπτες καὶ αὐτήκοοι μάρτυρες τοῦ γεγονότος τῆς Πεντηκοστῆς. Τώρα ἐπιχειρεῖ νὰ δείξει ὅτι οἱ δωρεὰς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ δὴ ἡ σωτηρία ἀπευθύνονται σὲ ὅλους (πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται, Πράξ. 2,21). Μία ἀναλυτικὴ προσέγγιση τοῦ κατὰ Λουκᾶν θὰ καταδείξει ὅτι ὁ Λουκᾶς κατανοεῖ τὴν ἀναφορὰ στὸ πᾶσα σὰρξ καὶ τὸ πᾶς ὑπὸ τὴν ἐξῆς ἔννοια: φύλο⁷, ἡ ἡλικία⁸, ἡ καταγωγή⁹, ἡ συγγένεια¹⁰, οἱ οἰκονομικὲς συνθήκες¹¹ καὶ ὁ πρότερος ἠθικὸς βίος¹² δὲ διαδραματίζουν κανένα ρόλο στὴν οἰκείωση τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Χριστό. Δὲν εἶναι ἀσήμαντὴ ἡ διαπίστωση ἐπίσης ὅτι ὁ Λουκᾶς εἶναι ὁ Εὐαγγελιστής, ὁ ὁποῖος χρησιμοποιεῖ περισσότερο ἀπὸ τοὺς λοιποὺς συγγραφεῖς τῶν Εὐαγγελίων τὴ λέξη πᾶς. Ὁ τρίτος Εὐαγγελιστὴς ἐνδιαφέρεται νὰ καταδείξῃ τὸν καθολικὸ χαρακτήρα τῆς σωτηρίας ποὺ προσφέρει ὁ Χριστός: ὅψεται πᾶσα σὰρξ τὸ σωτήριον τοῦ Θεοῦ (Λκ. 3,6-Ἦσ. 40,5). Γι' αὐτὸ τονίζει διαρκῶς στὸ διπλὸ ἔργο του ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι πιστεύουν εἰς Χριστὸν δικαιοῦνται τῆς σωτηρίας (Πράξ. 2,21. 10,43. 13,39).

Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς θεολογίας τοῦ Λουκᾶ ἐπιβάλλεται νὰ κατανοήσουμε καὶ τὴ φράση πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται καὶ νὰ ἀποκλεισθῇ τὸ ἐνδεχό-

7. Λκ. 11,28.

8. Λκ. 9,48. 10,21. 18,15.

9. Λκ. 9,59. 11,31. 13,29. 14,12. 14,26. 17,17.

10. Λκ. 12,53. 14,25.

11. Λκ. 11,28. 14,12. 14,33.

12. Λκ. 7,39. «ὅτι ἀμαρτωλὸς ἐστὶ». Πρβλ. 13,10έ. 15,2. 18,11. 19,2. 7.

μενο τὸ βιάζεται νὰ βρῖσκεται σὲ παθητικὴ διάθεση μὲ ἐνεργητικὴ σημασίᾳ (καθένας κοπιᾶζει γιὰ νὰ εἰσέλθῃ σ' αὐτήν). Κάτι τέτοιο δὲν ἰσχύει ἀφενὸς γιὰ τὸ λόγο ὅτι δὲν ἀποδέχθηκαν τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ ὅλοι, οὔτε κατὰ συνέπειαν ἀγωνίζονται ὅλοι γιὰ τὴ Βασιλεία: οἱ δὲ *Φαρισαῖοι καὶ Νομικοὶ ἠθέτησαν τὴν βουλὴν τοῦ Θεοῦ εἰς ἑαυτούς* (Λκ. 7,30). Ἀντίθετα ὅλοι χρημάτισαν ἀντικείμενο εὐαγγελισμοῦ (Λκ. 3,18 24,47), γι' αὐτὸ καὶ ὁ Λουκᾶς τονίζει στὴ συγκεκριμένη συνάφεια τὸ *εὐαγγελίζεται*¹³. Οὔτε ὅμως καὶ μία δυνητικὴ ἢ συμβουλευτικὴ διάσταση τῆς ἐνεργητικῆς σημασίας τοῦ *βιάζεται* (ὅλοι μποροῦν ἢ ὅλοι πρέπει νὰ κοπιᾶσουν¹⁴) εὐσταθεῖ, καθότι ὁ Λουκᾶς ἀποδυναμώνει μὲ κάθε δυνατό τρόπο τὴν πρόταση αὐτή. Αὐτὴ ἢ ἐκδοχὴ ἀπηχεῖται στὴν πατερικὴ γραμματεία καὶ ἀποτυπώνει περισσότερο τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ὁποῖο χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος στὸ *κατὰ Ματθαῖον* (11,12)¹⁵, ὅπου ὅμως τὰ συμφραζόμενα εἶναι διαφορετικὰ (μαρτυρία τοῦ Ἰησοῦ περὶ τοῦ Ἰωάννου), καὶ ἔχουμε ἐκτεταμένη ἀναφορὰ στὴν ἔννοια τῆς *βίας* (*βιάζεται, βιασταί, ἀρπάζουσιν*). Στὸν Ματθαῖο τὸ σχετικὸ χωρίο ἀποτυπώνει περισσότερο τί συνέβη στὸν Ἰωάννη, ὁ ὁποῖος ἐντὸς τοῦ συγκεκριμένου Εὐαγγελίου προβάλλει ὡς κήρυκας καὶ *βιαστής* τῆς Βασιλείας καὶ συνιστᾷ παράδειγμα πρὸς μίμηση¹⁶. Στὸ Λκ. 16,16 ἀντιθέτως δὲν μποροῦμε νὰ ἰσχυ-

13. Ἡ ἰδιαίτερη ἔμφαση τὴν ὁποία θέτει ὁ Λουκᾶς στὸ *εὐαγγελίζεται* προκύπτει ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι προτιμᾷ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸ *βιάζεται* (προφανῶς ὡς δυσκολότερο ἀνήκει ἀρχικὴ μορφή τοῦ λογίου τῆς Q) μὲ τὸ *εὐαγγελίζεται*.

14. Στὴν ἴδια διάσταση, τὴν ἐνεργητικὴ, ἔχει ὑποστηριχθεῖ ἐξάλλου (E. Ellis, *The Gospel of Luke*, ἐκδ. Oliphants, London 1974², 205) ὅτι μποροῦν νὰ νοηθοῦν ἐν προκειμένῳ οἱ δαιμονικὲς δυνάμεις καὶ οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἰησοῦ, οἱ ὁποῖοι βιάζουν-πιέζουν ἐνάντια στὴ Βασιλεία. Ὡστόσο, μία τέτοια ἐκδοχὴ δὲν εἶναι αὐτονόητο ὅτι εὐσταθεῖ, δεδομένου ὅτι ὁ Λουκᾶς ἐπανειλημμένως χρησιμοποιεῖ τὸ πᾶς καὶ γιὰ ὅσους ἀσπάζονταν τὸ κήρυγμα τῆς Βασιλείας (Λκ. 4,36. 5,26. 7,16-17. 9,43. 18,43).

15. (Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, *Ἐξηγήσεις εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν*, MPG 72 820B) *καταδεικνύντος ἡδὲ παρόντα τὸν Ἀμνὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν αἴροντα τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Πᾶς δὲ εἴ τις γέγονε τῶν ἱερῶν κηρυγμάτων κατήκοος καὶ ἐραστής, εἰσβιάζεται· τοιούτῃσι ἀπάση προθυμίᾳ καὶ παντὶ σθένει χρώμενος, εἶσω παρελθεῖν τῆς ἐλπίδος ἐπιθυμεῖ. Ὡς γὰρ ἐτέρωθί ποῦ φησιν, Ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἀρπάζουσιν αὐτήν. (Εὐθύμιος Ζιγαδηνός, *Ἑρμηνεία τοῦ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου*, MPG 129, 1036D-1037A) Πᾶς συνετὸς εἰς αὐτὴν βιάζει ἑαυτόν, ἀνθελκόμενος ὑπὸ τῆς τοῦ κόσμου φιλίας καὶ τῆς ἀπιστίας ὑμεῖς δὲ ἀσύνετοι δὲ καὶ ράθυμοι ὄντες, εἰκότως ἀπιστεῖτε. Ἐπίσης Π. Τρεμπέλας, *Ὑπόμνημα εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον*, ἐκδ. Ζωή, Ἀθήναι 1952, 476.*

16. J. Fitzmyer, *The Gospel according to Luke*, ἐκδ. Doubleday [*The Anchor Bible* 28], New York 1981, 1118, Craig Evans, *Luke*, ἐκδ. Hendrickson [*New international bi-*

ρισθοῦμε ὅτι ἐπιδιώκεται κατὰ παρόμοιο τρόπο νὰ προβληθεῖ οὔτε ὁ Ἰωάννης οὔτε ὁ Λάζαρος τῆς παραβολῆς, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ, ὡς βιαστῆς τῆς Βασιλείας. Ἀφ' ἐνὸς ὁ Λουκᾶς δὲ χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο βιαστῆς οὔτε τὸ ρῆμα ἀρπάζουσιν, ἐνῶ, ἐπιπλέον, ὑποκείμενο τοῦ βιάζεται εἶναι τὸ πᾶς. Ἐπομένως, ἡ προβληματική τοῦ χωρίου αὐτοῦ στὸν Λουκᾶ ἔχει νὰ κάνει ὄχι μὲ κάποιο συγκεκριμένο πρόσωπο, ἀλλὰ τίθεται ἅμεσα τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς ἰσχύος τοῦ Νόμου¹⁷.

Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὅτι τὸ βιάζεται εἶναι σὲ μεσοπαθητικὴ διάθεση μὲ ἀμετάβατη σημασία¹⁸ (ὅπως τὸ εὐαγγελίζεται στὸν ἴδιο στίχο), καθότι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἡ ἔμφασι εὐρίσκεται στὸ πᾶς (ὅλοι δηλαδὴ μποροῦν, ὅλοι προσκαλοῦνται ἐπίμονα νὰ γίνουν δεκτοὶ στὴ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ). Αὐτὴ ἡ χρῆσι ἀπαντᾷ τόσο στοὺς Ο' ὅσο καὶ σὲ παπύρους τῆς ἑλληνιστικῆς περιόδου¹⁹. Νομίζουμε ὅτι στὴν περίπτωσι αὐτὴ ἔχουμε χρῆσι πα-

blical commentary 3], Peabody 1990, 246. Στὴν περίπτωσι αὐτὴ τὰ σημαινόμενα τῆς φράσεως πλησιάζουν περισσότερο τὸ νόημα τοῦ στ. 16,9 ποιήσατε ἑαυτοῖς φίλους ἐκ τοῦ μαμωνᾶ τῆς ἀδικίας, ἵνα ὅταν ἐκλίπητε δέξονται ὑμᾶς εἰς τὰς αἰωνίους σκηνάς, ὅπου δίνεται μία πρακτικὴ συμβουλή γιὰ τὸ πῶς μπορεῖ νὰ βιάσει κάποιος εἰς τὴν Βασιλείαν: ἡ ἐλεημοσύνη. E. Tinsley, *The Cambridge Bible Commentary in the New English Bible: The Gospel according to Luke*, ἐκδ. Cambridge University, New York-London 1965, 161, W. Harrington, *The Gospel according to St. Luke: A Commentary*, ἐκδ. Newman, Toronto 1967, 203, L. Morris, *The Gospel according to St. Luke: An Introduction and Commentary, TNTC*, ἐκδ. Inter-Varsity, London 1974, 251. Ὅμως στὴν προκειμένη περίπτωσι ὁ Λουκᾶς θέλει νὰ τονίσει (Πρβλ. Πράξ. 28,28), ὅτι ἡ εὐκαιρία τῆς μετοχῆς στὴ Βασιλεία εἶναι καθολικὴ. Talbert, 158.

17. R. Hanson, A Note on Luke XVI, 14 31, *ExpTim* 55 (1943 44) 221 22.

18. J. Nolland, Luke, ἐκδ. Word Books [Word Biblical Commentary 35a-c], Dallas 1989-1993, 821, I. Marshall, *The Gospel of Luke: A Commentary on the Greek Text*, ἐκδ. Paternoster [NIGTC], Exeter 1978, 629.

19. Τὴν ἐκδοχὴ αὐτὴ τὴν εὐνοεῖ ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ χρῆσι τοῦ βιάζεσθαι στὴ μέση φωνὴ μὲ τὴν ἔννοια τοῦ προσκαλεῖν τόσο στοὺς Ο' (Γεν. 19,3 33,11. Κριτ. 13,15Α. 19,7 Α. Σαμ. 28,23. Β' Σαμ. 13,25. 27. Β' Βασ. 5,23) ὅσο καὶ στὸν Λουκᾶ [μὲ τὴ σύνθετη μορφὴ παραβιάζεσθαι (Λκ. 24,29 Πρξ. 16,15)] ἐνῶ ιδιαίτερα σημαντικὴ εἶναι καὶ ἡ μαρτυρία τῆς θύραθεν γραμματείας στὴν περίπτωσι αὐτὴ, ὅπου ἔχουμε τὴ χρῆσι τοῦ βιάζεσθαι μὲ παρόμοια σημασία: «ἐγὼ δὲ βιάζομαι ὑπὸ φίλων γενέσθαι οἰκιακὸς τοῦ ἀρχιστράτορος Ἀπολλωνίου» [(*The Oxyrhynchus papyri*, τόμ. II. ἐκδ.-μτφρ. B. Grenfell-A. Hunt, London 1899, 294¹⁶⁻¹⁷). Ἡ παραπομπὴ παρὰ J. Fitzmyer, 1117, ὁ ὁποῖος παραπέμπει σωρευτικὰ σὲ ἐρμηνευτὲς οἱ ὁποῖοι κατανοοῦν τὸ χωρίο παρομοίως]. Στὸ συγκεκριμένο παπυρικὸ ἀπόσπασμα πρόκειται περὶ ἐπιστολῆς τὴν ὁποία ἀπευθύνει ὁ Σεραπίων στὸν ἀδερφό του κατὰ τὸ 22 μ.Χ. καὶ ἐπισημαίνει ὅτι πιέζεται ὑπὸ φίλων νὰ γίνῃ μέλος τῆς οἰκίας τοῦ Ἀπολλωνίου. Παρο-

θητικῆς φωνῆς, ἀντίστοιχη τῆς ὁποίας ἐντοπίζεται ἐντὸς τῆς ἀκολουθοῦσης παραβολῆς τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου καὶ δὴ στὸν τύπο ἐστήρικται (16,26)²⁰. Ὁ συγκεκριμένος τύπος βρίσκεται σὲ παθητικὴ φωνή, ἡ ὁποία ἔχει θεολογικὲς προεκτάσεις (*passivum divinum*)²¹. Νοεῖται δηλαδή ὡς ποιητικὸ αἷτιο ὁ Θεός, ὁ Κύριος²². Παρομοίως μποροῦμε νὰ ἐπισημάνουμε θεολογικὲς προεκτάσεις στὸν τύπο *βιάζεται*, δεδομένου ὅτι ὁ λόγος εἶναι περὶ τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία *εὐαγγελίζεται* ἐπίσης ὑπὸ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δηλαδή τοῦ Θεοῦ (Λκ. 4,43 8,1). Ἐπίσης, στὴν ἐρμηνεία αὐτῆ τοῦ *βιάζεται* ἐκτὸς τῶν ἄλλων συντείνει καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴν παραβολὴ τοῦ μεγάλου δείπνου (Μτ. 22, 1-14. Λκ. 14, 15-24) τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ (14,15), ὅπως αὐτὴ παραδίδεται ἀπὸ τὸν Λουκᾶ, ὁ οἰκοδεσπότης (ἔμμεση δήλωση τοῦ Θεοῦ) προστάσσει τὸ δοῦλο του: *ἔξελθε εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ φραγμοὺς καὶ ἀνάγκασον εἰσελθεῖν, ἵνα γεμισθῇ ὁ οἶκος μου*. Ἡ ἀναγγελία δηλαδή τῆς βασιλείας γίνεται μὲ μία μορφὴ ἐπιτακτικῆς πρόσκλησης.

Ἡ ἔμμεση αὐτὴ δήλωση τῆς παραβολῆς νομίζουμε ὅτι ἐπεξηγεῖται πρακτικὰ καὶ βρίσκει τὴν ἐκπλήρωσή της στὸ Πράξ. 2,39²³, ὅπου ὁ Πέτρος ἀπευ-

μοίως στὸ ὑπὸ συζήτηση χωρίο τὸ *πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται* λαμβάνει τὴν ἔννοια ὅτι ὅλοι προσκαλοῦνται νὰ γίνουν πολῖτες τῆς Βασιλείας ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Περαιτέρω παπυρικά παράλληλα καὶ λεξικογραφικὴ ἔρευνα βλ. J. B. Cortés-F.M. Gatti, "On the Meaning of Luke" 16:16, *JBL* 106 (1987) 274-259.

20. «The theological passive that such a place "has been fixed" asserts that God has set up the afterlife in such a way that the righteous and unrighteous do not mix». (D. Bock, *Luke*, τόμ. 2, [*Bakwer Exegetical Commentary on the New Testament*], ἐκδ. Baker Books, Michigan 1996 1373)

21. Περὶ τῆς χρήσεως τῶν συγκεκριμένων τύπων παθητικῆς φωνῆς (*passivum divinum*) βλ. G. Macholz, «Das "Passivum divinum", seine Anfänge im Alten Testament und der "Hofstil"» *ZNW* 81 (1990) 247. J. Jeremias, *Neutestamentliche Theologie, Erster Teil; Die Verkündigung Jesu*, ἐκδ. Gütersloher Verlagshaus Gerd Mohn, Gütersloh 1979³, 20.

22. Βλ. ἐπίσης H. Giessen, «Verantwortung des Christen in der Gegenwart und Heilsvollendung. Ethik und Eschatologie nach Lk 13,24 und 16,16», *Theologie der Gegenwart* 31 (1988,4) 224.

23. Ἡ σύγχρονη ἔρευνα τείνει διαρκῶς νὰ ἐξετάζει τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Λουκᾶ ἐν συσχέτισμῳ πρὸς τὶς διατυπώσεις τῶν Πράξεων. Τόσο λόγοι φιλολογικοὶ –συγγραφικὴ τεχνικὴ– ὅσο καὶ οἱ θεολογικὲς διατυπώσεις ἀμφοτέρων τῶν βιβλίων ἀποδεικνύουν ὅτι ὁ Λουκᾶς συνέγραφε τὸ Εὐαγγέλιό του ἔχοντας κατὰ νοῦ τὶς Πράξεις (E. Franklin, *Luke: interpreter of Paul, critic of Matthew*, [*JStudNTSup* 92], Sheffield 1994, 131): «Luke's literary preface, as well as the way that stories such as the martyrdom of Stephen complement and complete stories in the Gospel, in this case the crucifixion of Jesus, suggest that Luke had Acts in mind from the beginning even if Luke's Gospel was first published on its own».

θύνεται στοὺς μεταννημένους Ἰουδαίους, οἱ ὅποιοι ζητοῦν νὰ βαπτισθοῦν, καὶ λέει τὰ ἐξῆς χαρακτηριστικά: ὑμῖν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσιν τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσῃται²⁴ Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν. Τὸ χωρίο αὐτὸ ἀποτελεῖ προέκταση τῆς ἀναφορᾶς τὴν ὁποία εἶχε κάνει λίγο προηγουμένως ὁ Πέτρος στὸ τρίτο κεφάλαιο τοῦ Ἰωήλ καὶ κατέχει τὸ ἴδιο κομβικὴ θέση στὸ διπλὸ ἔργο τοῦ Λουκᾶ, ὅπως καὶ ὁ στ. 16,16 μὲ τὸν ὁποῖο, ὅπως θὰ διαπιστώσουμε, ἔχει κοινὴ φιλολογικὴ καὶ θεολογικὴ βάση.

Τὸ οὖς ἂν προσκαλέσῃται τοῦ Πράξ. 2,39 παραπέμπει στὸ Ἰωήλ 3,5, ὅπου ἀναφέρεται καὶ ἔσται πᾶς ὃς ἂν ἐπικαλέσῃται τὸ ὄνομα Κυρίου σωθήσεται ὅτι ἐν τῷ ὄρει Σιών καὶ ἐν Ἱερουσαλὴμ ἔσται ἀνασφύζομενος καθότι εἶπεν Κύριος καὶ εὐαγγελιζόμενοι οὖς Κύριος προσκέκληται καθὼς καὶ στὸ Ἦσ. 57,19 εἰρήνην ἐπ' εἰρήνην τοῖς μακρὰν καὶ τοῖς ἐγγὺς οὖσιν. Στὸ Πράξ. 2,39 ὁ Λουκᾶς προεκτείνει τὴν ἐπαγγελία, τὸ Εὐαγγέλιο τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία ἐγκαινιάζεται μὲ τὸ βάπτισμα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, στοὺς ἀπογόνους τῶν Ἰουδαίων τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ σὲ ὅλους τοὺς ἐθνικοὺς πᾶσιν τοῖς εἰς μακρὰν οὖς ἂν ὁ Κύριος προσκαλέσῃται. Εὐαγγελίζεται-ἐπαγγέλια / πᾶς-πᾶσιν / βιάζεσθαι (ὑπὸ τοῦ Θεοῦ)-προσκαλεῖσθαι ὑπὸ τοῦ Κυρίου εἶναι τὰ σημεῖα ὅπου φιλολογικὰ συγκλίνουν τὰ δύο χωρία.

Καὶ νοηματικὰ ὁμως ὑφίσταται συγγένεια. Στὸ Πράξ. 2,39 ἐπαναλαμβάνεται τὸ ἴδιο νόημα μὲ τὸ Λκ. 16,16, μόνο πὺν αὐτὴ τὴ φορὰ ἡ διατύπωση εἶναι ἐνεργητικὴ καὶ τὸ προσκαλεῖν ἀποδίδει κατ' οὐσίαν τὴν ἴδια ἔννοια μὲ αὐτὴν τοῦ βιάζεσθαι. Ὁ ἀναγνώστης τῶν Πράξεων γνωρίζει πολὺ καλὰ ὅτι ἐκ τῶν ὑστέρων ἐπρόκειτο ὁ Θεὸς νὰ προσκαλέσῃ στὴ Βασιλεία, στὴν κοινωνία τοῦ Πνεύματος²⁵, ὄχι μόνο Ἰουδαίους ἀλλὰ καὶ ἐθνικοὺς (ὅτι προσκέκληται ἡμᾶς ὁ Θεὸς εὐαγγελίσασθαι αὐτοὺς, Πράξ. 16,10). Εἶναι χαρακτη-

24. Τὸ προσκαλέσῃται παραπέμπει στὸ προσκέκληται τοῦ Ἰωήλ 3,5β. Στὴν προφητεία τοῦ Ἰωήλ εἶχε ρητὰ ἀναφερθεῖ προηγουμένως ὁ Πέτρος καὶ τώρα ἡ φράση αὐτὴ ἀνακαλεῖ τὴ σχετικὴ προφητεία. G. Schneider, *Die Apostelgeschichte*, HthK, VI, 270

25. Χρυσόστομος, Εἰς τὰς Πράξεις, MPG 60, 65C: Λήψασθε τὴν δωρεάν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Ἀξιόπιστος ὁ λόγος αὐτόθεν ἐξ ὧν αὐτοὶ ἔλαβον. Τέως γὰρ τὸ εὐκολον λέγει καὶ πολλὴν ἔχον δωρεάν, καὶ τότε ἐπὶ τὸν βίον ἄγει, εἰδώς, ὅτι ὑπόθεσις αὐτοῖς ἔσται σπουδῆς, τὸ ἥδη γεύσασθαι τῶν τοσοῦτων ἀγαθῶν. Ἐπεὶ δὲ ἐπόθει ἀκοῦσαι ὁ ἀκροατὴς, τί ἦν τῶν πλείων λόγων τὸ κεφάλαιον, καὶ τοῦτο προστίθῃσι, δεικνὺς ὅτι ἡ δωρεὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Οἱ μὲν οὖν ἀποδεξάμενοι τὸν λόγον ἐπήνεσαν τὰ λεχθέντα, καίτοι φόβου γέμοντα, καὶ μετὰ τὴν συγκατάθεσιν τότε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἔρχονται.

ριστικό ότι παρὰ τὸ γεγονός ότι οἱ περισσότεροι σύγχρονοι ἐρευνητὲς ἀρχίζουν νὰ ἀποδέχονται τὴν παθητικὴ ἐρμηνεία τοῦ βιάζεσθαι καὶ ἔχει ὑποστηριχθεῖ καὶ ἡ ἐκδοχὴ ὅτι τὸ βιάζεται εἶναι *passivum divinum*, ὅμως κανεὶς, ὅσο γνωρίζω ἀπὸ τὴ μελέτῃ τῆς δευτερεύουσας βιβλιογραφίας, δὲν ἔχει ἐπιστήσει τὴν προσοχὴ στὸ Πράξ. 2,39. Διαχρονικὰ θεωρούμενα ἀμφότερα τὰ χωρία ἀπηχοῦν τὸ κήρυγμα τῆς ἱεραποστολῆς²⁶ τῆς πρώτης Ἐκκλησίας στὰ ἔθνη²⁷. Σὲ μία συγχρονικὴ ἀνάλυση ἐξάλλου ἀποδεικνύεται ὅτι ἀμφότερα βρίσκονται σ' ἓνα πλαίσιο συμφραζομένων πού ἀπηχεῖ τὴν ἀπολογητικὴ τῶν πρώτων ἱεραποστόλων ἔναντι τῶν Ἰουδαίων (ἀκροατὲς στὸ Λκ. 16,16 εἶναι οἱ φαρισαῖοι, ἐνῶ ἐπίσης στὸ Πράξ. 2,38 εἶναι ἐπίσης ἀκροατὲς συντηρητικοί-εὐσεβεῖς Ἰουδαῖοι). Ὁ εὐαγγελισμὸς τῶν ἐθνῶν δὲν καταργεῖ τὸ Νόμο καὶ τοὺς Προφῆτες ἀλλὰ βρίσκεται σὲ μία σχέση συνέχειας καὶ ἀναμονῆς-ἐκπληρώσεως (Λκ. 16,16-Πράξ. 2,39). Ὁ καθολικὸς χαρακτήρας τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς σωτηρίας συνιστᾷ ἐπαγγελία τῶν προφητῶν καὶ γι' αὐτὸ ἡ στάση τῆς πρώτης ἱεραποστολῆς στὴν οὐσία ὁλοκληρῶνει τὸ ἔργο καὶ ἐκπληρώνει τίς προσδοκίες τοῦ Νόμου καὶ τῶν προφητῶν.

Ὁ παραλληλισμὸς τῶν δύο χωρίων νομίζω λύνει ὀριστικὰ τὸ ἐρμηνευτικὸ πρόβλημα, τὸ ὁποῖο βασάνισε ὁλόκληρο τὸν 20ὸ αἰ. τοὺς ἐρμηνευτὲς καὶ ἐπομένως τὸ νόημα τοῦ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται δὲν ἔχει νὰ κάνει μὲ μία μορφὴ ἐνεργητικῆς, ἀλλὰ παθητικῆς βίας. Αὐτὸ σχετίζεται καὶ μὲ τὸν ἰδιαίτερο χαρακτήρα τοῦ τρίτου Εὐαγγελίου, τὸ ὁποῖο θὰ μπορούσε νὰ χαρακτηριστεῖ ὡς τὸ πλέον εἰρηνιστικὸ μεταξὺ τῶν λοιπῶν συνοπτικῶν. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι κατὰ τὸν Λουκᾶ ὁ Κύριος ἐμφανίζεται, γιὰ νὰ κατευθύνει τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρήνης (Λκ. 1,79), γι' αὐτὸ καὶ ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ φέρνει ἐπὶ γῆς εἰρήνην (Λκ. 2,14. Πράξ. 10,36)²⁸, ἡ ὁποία βέβαια ἔχει ἐσχατολογικὸ χαρακτήρα²⁹. Ὁ Λουκᾶς εἶναι πάλι ὁ μόνος Εὐαγγελιστὴς, ὁ

26. Ὁ Λουκᾶς διαμορφώνει κατὰ τέτοιο τρόπο τὸ διπλὸ ἔργο του, ὥστε νὰ καθίσταται προφανὲς ὅτι ἡ Ἱεραποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας στὰ ἔθνη δὲν ὀφείλεται στὴν ἀπόρριψη τοῦ χριστιανικοῦ κηρύγματος ἀπὸ τοὺς Ἰουδαίους ἀλλὰ στηρίζεται σὲ αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ ἔργο καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ. Βλ. ἀναλυτικὰ διατριβή: T. Lane, *Luke and the Gentile Mission, Gospel anticipates Acts*, ἐκδ. Lang [EHS XXIII 571], Frankfurt 1996, 209.

27. R. Pesch, *Die Apostelgeschichte*, [EKK V/I] 1986, 125.

28. Ὁ Λουκᾶς εἶναι ὁ Εὐαγγελιστὴς πού χρησιμοποιεῖ περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸν ὄρο *εἰρήνη*.

29. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μπορούμε νὰ δικαιολογήσουμε πῶς εἶναι δυνατὸν ὁ Ἰησοῦς νὰ φέρνει συγχρόνως εἰρήνην καὶ διαμερισμόν 12,51. Ὁ διαμερισμός, ἡ ἀναταραχὴ εἶναι προϋ-

ὁποῖος περιγράφει τόσο ἀνόδυνα τὸν καθαρισμὸ πὺ ἐπιχείρησε ὁ Ἰησοῦς στὸ Ναό (19,45-48. Μκ. 12,15-18. Μτ. 21,12-13), ἀποσιωπᾷ στὸ κεφ. 12 (12,51. Μτ. 18,34) τὸν ὄρο *μάχαιρα*, γιὰ νὰ ἀναφέρει διαμερισμὸν καὶ μόνος αὐτὸς παραθέτει τὸ σχετικὸ λόγιον τοῦ Ἰησοῦ σχετικὰ μὲ τὴν ἀποτροπὴ ἀκαθαρτεῖας φησικῆς βίας (9,52-56).

Στὴν τελευταία περίπτωσι, στὸ Λκ. 9,52-56, πρέπει νὰ ἐκλάβουμε τὴ βία ὑπὸ τὴν ἔννοια, τὴν ὁποία τὴν ἀντιλαμβανόμαστε τίς περισσότερες φορὲς ὡς φυσικὴ βία, καὶ τὴν ὁποία χρησιμοποιεῖ ἡ πολιτικὴ ἢ ἀκόμη ἐνίοτε καὶ ἡ θρησκευτικὴ ἐξουσία ὡς μέσο εἴτε ἐπέκτασις εἴτε ἐπιβολῆς καὶ διατήρησις τῆς κυριαρχίας τῆς. Καθὼς ὁ Ἰησοῦς ἀπορρίπτεται ἀπὸ τοὺς ἀφιλόξενους Σαμαρεῖτες, τὸν ἐρωτοῦν οἱ υἱοὶ τοῦ Ζεβεδαίου, ἐπαναλαμβάνοντας ἓνα χωρίο ἀπὸ τὸ Δ' Βασ. 1,10 12, ἐὰν θὰ ἔπρεπε νὰ προσευχηθοῦν ὅπως ὁ Ἥλιος, γιὰ νὰ πέσει φωτιὰ καὶ νὰ κατακάψει αὐτοὺς οἱ ὁποῖοι ἀπέρριψαν τὸν Υἱὸ τοῦ Ἀνθρώπου. Ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται κατὰ τὸ βυζαντινὸν τύπο κειμένου³⁰ *οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε ὑμεῖς· ὁ Υἱὸς*

πόθεσις, γιὰ νὰ ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη. Τὸ κήρυγμα τῆς βασιλείας καὶ τῆς πραγματικῆς εἰρήνης εἶναι φυσιολογικὸ νὰ φέρνῃ διαμερισμὸ σ' ἓνα κόσμον πὺ ζεῖ μὲ συμβιβασμοὺς καὶ ἀθέμιτες μορφὲς εἰρήνης. F. Bohn, *Das Evangelium nach Lukas*, [EKK III/2] 1996, 354.

30. Τὸ κείμενον αὐτὸ παραλείπεται ἀπὸ ὅλους τοὺς μεγαλογράμματους ἀλεξανδρινούς κώδικες. Ὁ Τρεμπέλας (299) εἰκάζει ὅτι πρόκειται περὶ γραφῆς, ἡ ὁποία ἀπηχεῖ δογματικὲς διαφορὰς μὲ τοὺς Μαρκιωνιστὰς, οἱ ὁποῖοι ἐρειδόμενοι καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ χωρίου ἐπιχειροῦσαν νὰ πλῆξουν τὸ κύριον τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Τὸ γεγονὸς ὅμως ὅτι ὁ Μαρκίων παραθέτει τὸ χωρίον μαρτυρεῖ γιὰ τὴν ἀρχαιότητά του.

31. Δὲν εἶναι εὐκόλον νὰ συμπεράνουμε ποῖο πνεῦμα ἐννοεῖ ἐν προκειμένῳ ὁ Λουκᾶς. Ἡ ἐννοεῖ τὴ νέα πνευματικὴ δύναμις τὴν ὁποία ἔφερε ὁ Θεός, τὸ φρόνημα καὶ τὴν πνευματικὴν δύναμιν, ὑφ' ᾧ ἡ ψυχὴ τινος ἐμποτίζεται καὶ κυβερνᾶται καὶ τὰ ὁποῖα ἐν προκειμένῳ ἐμπνέει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον (Τρεμπέλας, 298) ἢ τὸ ἅγιον Πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἐμελε νὰ λάβουν κατόπιν οἱ μαθητὲς (Εὐθύμιος Ζιγαδηνός, *Ερμηνεία τοῦ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου*, MPG 129, 953C). Νομίζουμε ὅτι στὴν προκειμένη περίπτωσι μὲ τὸ Πνεῦμα ὑπαινίσσεται ὁ Ἰησοῦς ὅ,τι ἀκολουθεῖ εὐθὺς κατωτέρω: τὸν χαρακτήρα τοῦ ἴδιου (K. Rengstorf, *Das Evangelium nach Lukas*, NTD 3, ἐκδ. Vandenhoeck & Ruprecht, Göttingen 1962, 130) καὶ τοῦ Εὐαγγελίου του, ὁ ὁποῖος ἦταν κατεξοχὴν φιλεὺςπλαχνος καὶ σωτηριολογικός. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀντιδιαστολὴν μὲ τὸν Ἥλιον στὴν προκειμένη περίπτωσι, πρέπει νὰ ἐπισημάνουμε ἀκόμη μία φορὰ ὅτι αὐτὴ δὲν προϋποθέτει ἀπαραίτητα ἀντιπαράθεσις, ἀλλὰ ἐν προκειμένῳ ὁ καινούργιος κόσμος πὺ εὐαγγελίζεται ὁ Ἰησοῦς ἔχει ἓνα χαρακτήρα ἀνωτέρου μὲν, ὅχι ὅμως ἀντίθετον ἀπὸ αὐτὸν τῆς πρὸ Χριστοῦ ἐποχῆς, ἀφοῦ ὁ Λουκᾶς τονίζει τὴ συνέχεια τῆς ἰστορίας τῆς θείας Οἰκονομίας: *Ὅτε ἐμνημόνευσε τοῦ Ἥλιου ὡς τοῦτο πεποιηκότος, φησὶν οὐκ οἴδατε ποίου πνεύματός ἐστε, εἰς ἀνεξικακίαν αὐτοὺς ἀλείφων διὰ τῆς κατὰ τὸ χάρισμα διαφορᾶς. Καὶ μὴ τις ἡμᾶς νομιζέτω καταγινώσκειν τοῦ Ἥλιου ὡς ἀτελοῦς. Οὐ*

τοῦ ἀνθρώπου οὐκ ἦλθε ψυχὰς ἀνθρώπων ἀπολέσαι ἀλλὰ σῶσαι (Λκ. 9,55-56)³².

Ὁ Κύριλλος Ἀλεξανδρείας ἐκλαμβάνει τὴ συγκεκριμένη περικοπὴ ὡς μία προπαρασκευὴ γιὰ ὅσα ἐπρόκειτο νὰ ἐκτυλιχθοῦν κατὰ τὸ πάθος³³. Καὶ ἡ σύγχρονη ἔρευνα ἰσχυρίζεται ὅτι τὸ περιστατικὸ αὐτὸ βρίσκεται σὲ συνάφεια μὲ τὴ σκηνὴ ποὺ ἐκτυλίσσεται κατὰ τὴ σύλληψη τοῦ Ἰησοῦ, ὅπου γι' ἀκόμη μία φορὰ ἐπιτιμᾷ ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητὲς γιὰ τὴν ἄσκησι βίας. Μίας βίας ἡ ὁποία ὑπὸ τὸν ζῆλο ὑπὲρ τὸν διδάσκαλον κρύβει συχνὰ ἐγωϊσμό, πάθη καὶ προσωπικὴ ἐκδίκησι³⁴.

Πῶς ὅμως μποροῦν νὰ συσχετισθοῦν οἱ ἐπιτημίσεις τοῦ Ἰησοῦ σχετικὰ μὲ τὴ φυσικὴ βία μὲ τὸν τελευταῖο διάλογο τοῦ Ἰησοῦ κατὰ τὸ Μυστικὸ Δεῖπνο ὅπου ὁ Ἰησοῦς προτρέπει τοὺς μαθητὲς (22,36) ἀλλὰ νῦν ὁ ἔχων βαλλάντιον ἀράτω, ὁμοίως καὶ πῆραν, καὶ ὁ μὴ ἔχων πωλήσει τὸ ἱμάτιον αὐτοῦ καὶ ἀγοράσει μάχαιραν; Ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς, κατὰ τὸν Κύριλλο³⁵, εἶναι αὐτὸς ὁ ὁποῖος σπεύδει νὰ διασκεδάσει κάθε ὑπόνοια περὶ ἐξωθήσεως σὲ βία μὲ τὴν ἀναφορὰ στὴν προμήθεια μάχαιρας. Ἀφενὸς ὁ ἴδιος συνδέει τὴ σχετικὴ παρότρυνσι μὲ τὴ δική του πορεία καὶ τὴ σοβαρότητα τῆς κατάστασις³⁶ ποὺ πρόκειται νὰ ἀκολουθήσει κατὰ τὸ Ἦσ. 53,12: λέγω γὰρ ὑμῖν ὅτι ἔτι τοῦτο τὸ γεγραμμένον δεῖ τελεσθῆναι ἐν ἐμοί, τὸ καὶ μετὰ ἀνόμων ἐλογίσθη. Ὁ Ἰησοῦς ἐξισώνεται κατὰ τὴ σύλληψή του μὲ τοὺς κακούργους καὶ

τοῦτό φαμεν. Καὶ γὰρ σφόδρα τέλειος ἦν. Ἀλλ' ἐν τοῖς καιροῖς τοῖς ἐαυτοῦ, ὅτε παιδικωτέρα ἢ τῶν ἀνθρώπων διάνοια ἦν καὶ ταύτης ἐδέοντο τῆς παιδαγωγίας (Χρυσόστομος, *Εἰς τὸν Ματθαῖον*, MPG 58, 551D). Τὸ πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πνεῦμα οἰκτιρμῶν, πνεῦμα συμπαθείας καὶ ἀγάπης γιὰ λόγους ὅμως οἰκονομίας καὶ παιδαγωγίας ἐπιτρεπόμεναι στὴν Παλαιὰ Διαθήκη τὸ δίκαιο τῆς ἀνταποδόσεως καὶ τῆς ἐκδικήσεως.

32. Πρβλ. Λκ. 19,10. Παρόμοια ὑπερβολὴ περιεῖχε καὶ τὸ ὄνειρο τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ζεβεδαίου νὰ βρεθοῦν δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ τοῦ Ἰησοῦ στὸ ἐσχατολογικὸ κριτήριον. Μκ. 10,35-40. Μτ. 20,20-23.

33. *Ἐξηγήσις εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν*, μτφρ. ἀπὸ τὰ Συριακὰ P. Smith, *Commentary on the Gospel of Saint Luke*, ἐκδ. Studion Publishers, 1983, Homily 56.

34. Π. Τρεμπέλας, 299. Ἐξάλλου ἔχει προηγηθεῖ (Λκ. 6,27 35) ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου πρὸς τοὺς Μαθητὲς γιὰ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς ἐχθρούς. Ἀλλ' ὑμῖν λέγω τοῖς ἀκούουσιν, Ἀγαπᾶτε τοὺς ἐχθρούς ὑμῶν, καλῶς ποιεῖτε τοῖς μισοῦσιν ὑμᾶς.

35. *Ἐξηγήσις εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν*, μτφρ. ἀπὸ τὰ Συριακὰ P. Smith, *Commentary on the Gospel of Saint Luke*, ἐκδ. Studion Publishers, 1983, Homily 145.

36. W. Grundmann, *Das Evangelium nach Lukas*, ThKNT 3, ἐκδ. Evangelische Verlaganstalt, East Berlin 1961², 409.

τοὺς βιαιοπραγοῦντες οἱ ὁποῖοι φέρουν μάχαιρα³⁷. Γι' αὐτὸ καὶ ἀναφέρει τὰ σχετικὰ μὲ τὴ μάχαιρα.

Ἀφ' ἐτέρου ἀποδεικνύεται ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν Πράξεων τὸ μόνο ὅπλο τὸ ὁποῖο φέρουν οἱ μαθητὲς κατὰ τὸν εὐαγγελισμό τῆς Βασιλείας, δὲν εἶναι κάποια μάχαιρα, ἀλλὰ ἡ βιαία πνοὴ τοῦ Πνεύματος, τὸ πῦρ τῆς Πεντηκοστής στὸ ὁποῖο βαπτίζονται οἱ ἀπόστολοι (Λκ. 3,16 Πράξ. 1,5) ἀλλὰ λήψθε δύναμιν ἐπελθόντος τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐφ' ὑμᾶς, καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς (Πράξ. 1,8). Εἶναι Αὐτὸ πού τοὺς ὁπλίζει μὲ τὴ δύναμη τοῦ Λόγου (Λκ. 12,12), τῆς προσευχῆς (Λκ. 1,41), τῆς κοινωνίας (Πράξ. 9,31) τῶν θαυμάτων (Πράξ. 8,39) καὶ τῶν ἰάσεων (Πράξ. 16,18) καὶ αὐτὸ πὺν ὁδηγεῖ τὴν Ἐκκλησίᾳ στὴν αὐξηση καὶ ἐδραίωσή της (Πράξ 9,31 20,28). Εἶναι τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιο πὺν συμμετέχει στὴν Τριάδα (Λκ. 3,22-4,18), πὺν τελεσιουργεῖ τὸ μυστήριον τῆς ζωῆς (1,15. 35), πὺν ἐνεργεῖ στὴν Παλαιὰ Διαθήκη (Πράξ. 1,16), πὺν φανερώνεται στὸ Πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ χαρίζει φωτισμὸ καὶ δύναμη στοὺς Ἀποστόλους (Πράξ. 2,4 κλπ), προκειμένου νὰ εὐαγγελισθοῦν τὴ σωτηρία. Μαζὶ ὅμως μὲ τοὺς ἀποστόλους στὸ ἔργο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ εἶναι παρὼν καὶ ὁ Χριστὸς Κύριος, ὁ ὁποῖος τῇ δεξιᾷ οὖν τοῦ θεοῦ ὑψωθείς τὴν τε ἐπαγγελίαν τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου λαβὼν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐξέχεεν τοῦτο ὃ ὑμεῖς [καί] βλέπετε καὶ ἀκούετε (Πράξ. 2,33).

37. Ταῦτα δὲ λέγει οὐχ ἵνα πάντως μαχαίρας ἐπισύρῳνται, ἀλλὰ τοὺς πολέμους αἰνιπτόμενος καὶ τοὺς κινδύνους καὶ πρὸς πάντα εἶναι παρασκευασμένους εἰσηγούμενος (Θεοφύλακτος Ἀρχίδος, *Ερμηνεία εἰς τὸ Κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον*, MPG 123, 1077B). Ἔχουν διατυπωθεῖ διάφορες ἀπόψεις σχετικὰ μὲ τὴ σημασία τῆς μάχαιρας ἐν προκειμένῳ. α) Ἐννοοῦνται οἱ διωγμοὶ τοὺς ὁποῖους ἔχουν νὰ ἀντιμετωπίσουν οἱ ἀπόστολοι, (Rengstorff, 248) β) Ἀλληγορικὰ ἐννοεῖται ἡ σύνεση καὶ ἡ σοφία τὴν ὁποία πρέπει νὰ ἔχουν οἱ μαθητὲς γ) Τὸ ἐγγὺς τῆς συλλήψεώς του. Μὲ τὴν τελευταία ἀποψη συμφωνοῦμε, καθότι στοιχεῖ περισσότερο πρὸς τὰ συμφραζόμενα τοῦ ἴδιου τοῦ κειμένου καὶ δὴ στὴν ἐπεξηγήρησιν, ἡ ὁποία ἀκολουθεῖ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ. Ὁ κελεύων εὐλογεῖν τοὺς λοιδορουμένους, ἀνέχεσθαι τῶν ἐπηρεαζόντων, εὐχεσθαι ὑπὲρ τῶν διωκόντων, εἶτα καθοπλίζει, καὶ διὰ μαχαίρας μόνης; Καὶ ποῖον ἂν ἔχοι τοῦτο λόγον; Τίνος οὖν ἔνεκεν τοῦτο λέγει; Τὴν ἔφοδον τῶν Ἰουδαίων ἐνδείξασθαι βουλόμενος, καὶ ὅτι μέλλουσιν αὐτὸν συλλαμβάνειν... διὰ τῶν μαχαίρων τὴν ἐνεστῶσαν αἰνιττεται ἐπιβουλὴν, καὶ ὅτι μέλλει πάσχειν παρὰ τῶν Ἰουδαίων, ἅπερ ἔπαθε. Καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἐξῆς δῆλον. Εἰπὼν γάρ, Ἀγοράσει μάχαιραν, ἐπήγαγε· Δεῖ γάρ τὰ γεγραμμένα περὶ ἐμοῦ τελεσθῆναι, ὅτι ἐν τοῖς ἀνόμοις ἐλογίστην (Χρυσόστομος, *Εἰς τὸν Ἀκύλαν καὶ τὴν Πρίσκιλλαν*, MPG 51, 201A) δ) Ἡ μάχαιρα τοῦ Πνεύματος (Ἐφ. 6,17 Ἐβρ 4,12). Π. Τρεμπέλας, 610.

Ὅλη ἡ Τριάδα εἶναι ἐπομένως παροῦσα στὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας κατὰ ἓνα τρόπο παράδοξο. Ἐξίσου ὁμως παράδοξο θὰ παραμένει γιὰ τὰ ἀνθρώπινα συμβατικά μέτρα καὶ σταθμὰ τὸ γεγονός ὅτι γιὰ τὴν Τριάδα ὅλοι εἶναι ἴσοι μπροστὰ στὸ μυστήριον τῆς σωτηρίας καὶ γι' αὐτὸ ὅλοι δικαιοῦνται ἐξ Ἰσου τὴ σωτηρία, ἐφ' ὅσον πιστεύουν. Στὸ πανανθρώπινο αὐτὸ ἐρώτημα ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Pax Romana, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἰδιαίτερα στὴ Ρώμη ἀναζητοῦσαν τὴ λύτρωση μέσα ἀπὸ μυστηριακὲς τελετὲς ἀποκρίνεται ὁ Λουκάς μὲ τὸ στίχο στὸν ὁποῖο ἀναφέρεται ἡ παροῦσα μελέτη: *ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται καὶ πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται*. Αὐτὸ ἀποτυπώνεται ὁμως ρητὰ καὶ ἀκόμη πιὸ ρεαλιστικὰ στὶς Πράξεις, ὅπου οἱ ἐκστατικοὶ ἀκροατὲς τοῦ κηρύγματος τῆς Βασιλείας προσεγγίζουν τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐρωτοῦν: (Πράξ. 2,37-39) *Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; Πέτρος δὲ πρὸς αὐτοὺς, Μετανοήσατε, καὶ βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς³⁸ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ὑμῶν, καὶ λήμψεσθε τὴν δωρεάν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος· Ὑμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία, καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν, καὶ πᾶσιν τοῖς εἰς μακράν, ὅσους ἂν προσκαλέσεται κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν.*

Περίληψη

Τὸ παρὸν ἄρθρο ἐπιχειρεῖ νὰ ἐξετάσει ἀπὸ συγχρονικὴ ἄποψη τὶς διατυπώσεις τοῦ Λουκά σχετικὰ μὲ τὸ βιάζεσθαι καὶ συγκεκριμένα τὸ Λκ. 16,16. Τὸ ἱστορικοκοινωνικὸ πλαίσιο συγγραφῆς τοῦ *Κατὰ Λουκᾶν* χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν ἀπόηχο τῆς βίαιας καταστροφῆς τῆς Παλαιστίνης καὶ τοῦ Ναοῦ καὶ ἀπὸ τὴ σκιά τῆς ἐξουσίας ἐνὸς Καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἐδίδωκε τὴ νέα πίστη. Παρὰ ταῦτα τὸ βιάζεσθαι δὲν ἔχει τὴν ἔννοια τῆς φυσικῆς βίας οὔτε πρέπει νὰ μεταφράζεται μὲ ἐνεργητικὴ σημασία ἀλλὰ μὲ παθητικὴ.

Βασικὸ ρόλο στὴν ἀνάλυση κατέχει τὸ πρῶτο μέρος τοῦ στίχου: ὁ Νόμος καὶ οἱ προφῆται ἕως Ἰωάννου ἀπὸ δὲ τῶν ἡμερῶν Ἰωάννου ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ εὐαγγελίζεται. Οἱ δύο ἐποχές, πρὸ καὶ μετὰ Χριστόν, χαρακτηρίζον-

38. Ἡ χρήση τοῦ εἰς στὴν προκειμένη περίπτωσις εἶναι ἀντίστοιχη τοῦ στ. Λκ. 16,16 ὅπου τὸ βιάζεται εἰς συνιστᾷ ἐπίσης συνδυασμὸ παθητικῆς + εἰς μὲ θετικὴ ἔννοια. Βλ. Cortés-Gatti, 258. Ἐπομένως, δὲν μπορεῖ νὰ εὐσταθεῖ οὔτε ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι τὸ εἰς αὐτὴν πρέπει νὰ νοηθεῖ ὅτι προσδιορίζει τὸ πᾶς καὶ ὄχι τὸ βιάζεται: ὁποῖος δηλαδὴ προορίζεται γιὰ τὴ βασιλεία γίνεται ἀντικείμενο ἀσκήσεως δυνάμεις.

ται ἀπὸ μία σχέσις συνέχειας καθὼς καὶ ἀπὸ μία ἀκολουθία ἀναμονῆς-ἐκ-πληρώσεως. Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτῆς τῆς διατυπώσεως ὁ Λουκᾶς ἐπιχειρεῖ ἐν συνεχείᾳ νὰ παρουσιάσει τὸ καινὸν τῆς μετὰ Χριστὸν πραγματικότητος. Αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὸ τελευταῖο μέρος τοῦ στίχου *πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται*.

Γιὰ τὴν κατανόηση τῆς φράσεως αὐτῆς εἶναι ἀνάγκη ἐν πρώτοις νὰ ὑπογραμμισθεῖ ἡ ἰδιαίτερη σημασία τὴν ὁποία κατέχει ὁ ὅρος *πᾶς* στὸ Κατὰ Λουκᾶν. Ὁ Λουκᾶς εἶναι ὁ Εὐαγγελιστὴς ποὺ τὸν χρησιμοποιεῖ κατεξοχὴν καὶ ἐπιχειρεῖ διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ νὰ διατυπώσει τὸν καθολικὸ χαρακτῆρα τῆς ἐν Χριστῷ σωτηρίας.

Μὲ ἀφετηρία αὐτὴν τὴ διατύπωση φαίνεται ὀρθότερο νὰ ἐκλάβουμε ὅτι ἡ ἔμφασις στὴ φράση *πᾶς εἰς αὐτὴν βιάζεται* εὐρίσκεται στὸ *πᾶς*. Τὸ *βιάζεται* ἔχει περισσότερο τὴ σημασία τοῦ «προσκαλεῖσθαι» ὅπως ἄλλωστε χρησιμοποιεῖται ὁ ὅρος στὸς Ο΄ (Γεν. 33,11. Κρ. 13,15. 16. 19,7 Β. Βασ. 13,25. 27) καὶ τοὺς ἑλληνιστικοὺς παπύρους. Ἄλλωστε καὶ τὸ σύνθετο *παραβιάζεσθαι* στὰ Λκ. 24,29. Πράξ. 16,15 αὐτὴν τὴν ἔννοια ἔχει. Ὡς ἐκ τούτου ὁ τύπος *βιάζεσθαι* εἶναι ἓνα *Passivum divinum* καὶ ἐπιβάλλεται νὰ τὸ νοήσουμε σὲ παθητικὴ φωνὴ μὲ ἀμετάβατη σημασία, ὅπως καὶ τὰ *εὐαγγελίζεται* (16,16) καὶ *ἐστήρικται* (16,26) ποὺ βρίσκονται στὰ ἴδια συμφραζόμενα. Τὸ ποιητικὸ αἶτιο εἶναι πάντα ὁ Θεὸς-Κύριος.

Παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι μέχρι σήμερα ἔχει ὑποστηριχθεῖ ἡ ἐρμηνεία αὐτὴ ἀπὸ ἀρκετοὺς σύγχρονους ἐρμηνευτὲς δὲν ἔχει ἐπισημανθεῖ ἡ δυνατότητα συσχετισμοῦ τοῦ Λκ. 16,16 μὲ τὸ Πράξ. 2,39: *ὕμῖν γάρ ἐστιν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν καὶ πᾶσιν τοῖς εἰς μακρὰν ὅσους ἂν προσκαλέσεται Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν*. Ἡ παροῦσα δημοσίευση ὑποστηρίζει γιὰ πρώτη φορὰ τὸ συσχετισμὸ τῶν δύο χωρίων καὶ ἐντάσσει τὸ σχετικὸ προβληματισμὸ σὲ μία γενικότερη ἐπισκόπηση τοῦ θέματος τῆς βίας στὸ Λουκᾶ.